

MUSTAQILLIK DAVRIDA O‘ZBEKISTONDA GENDER TENGLIGI SIYOSATI: ISLOHOTLAR VA NATIJALAR

Munira Ruzmetova

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada Mustaqillik davrida O‘zbekistonda gender tengligini ta’minlashga qaratilgan davlat siyosati, amalga oshirilgan islohotlar hamda ularning ijtimoiy-iqtisodiy natijalari tahlil qilinadi. Xususan, xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ularning siyosiy faolligini oshirish, bandligini ta’minlash va ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytirish borasida olib borilgan chora-tadbirlar yoritiladi. Shuningdek, gender tengligi sohasidagi milliy qonunchilikning takomillashuvi, xalqaro standartlarga moslashuv jarayonlari hamda amaliy natijalar statistik va tahliliy ma’lumotlar asosida baholanadi. Tadqiqot natijasida O‘zbekistonda gender siyosati izchil rivojlanib borayotgani, biroq ayrim muammolar va yechimini kutayotgan masalalar ham mavjudligi aniqlanadi.

Kalit so‘zlar: gender tengligi, xotin-qizlar huquqlari, davlat siyosati, ijtimoiy islohotlar, bandlik, ta’lim, siyosiy faollik, qonunchilik, inson huquqlari, gender siyosati.

Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda gender tengligini ta’minlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Mamlakatda xotin-qizlarning jamiyatdagi o‘rni va rolini mustahkamlash, ularning huquq va erkinliklarini himoya qilish, shuningdek, erkaklar va ayollar uchun teng imkoniyatlar yaratishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirildi. Ayniqsa, so‘nggi yillarda bu boradagi siyosat yangi bosqichga ko‘tarilib, institutsional va huquqiy asoslar yanada takomillashtirildi. O‘zbekistonda gender tengligi masalasi dastlab Konstitutsiyada mustahkamlab qo‘yilgan bo‘lib, unda barcha fuqarolarning jinsi, irqi, millati va boshqa belgilaridan qat’i nazar teng huquqliligi kafolatlangan. Shu asosda keyingi

yillarda bir qator qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinib, xotin-qizlarning huquqlarini himoya qilish tizimi yanada mustahkamlandi. Jumladan, “Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida”gi qonun gender tengligini ta‘minlashning muhim huquqiy poydevoriga aylandi. Amalga oshirilgan islohotlar natijasida xotin-qizlarning siyosiy faolligi sezilarli darajada oshdi. Bugungi kunda ayollar parlamentda, mahalliy kengashlarda hamda davlat boshqaruvi organlarida faol ishtirok etmoqda. Bu esa qarorlar qabul qilish jarayonida gender muvozanatini ta‘minlashga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, xotin-qizlarning tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, ularni ish bilan ta‘minlash va kasb-hunar o‘rganishlari uchun keng imkoniyatlar yaratildi. Ta‘lim sohasida ham gender tengligi masalasiga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Qizlarning oliy ta‘limga qamrovi oshib, ularga grantlar, imtiyozli kreditlar va boshqa qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari joriy etildi. Natijada, ayollarning ilm-fan va innovatsion faoliyatdagi ishtiroki tobora kengayib bormoqda. Bu esa jamiyatning intellektual salohiyatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, so‘nggi yillarda xotin-qizlarni tazyiq va zo‘ravonlikdan himoya qilish masalasi ham dolzarb yo‘nalish sifatida qaralmoqda. Bu borada maxsus qonunlar qabul qilinib, himoya orderlari tizimi joriy etildi. Reabilitatsiya markazlari tashkil etilib, jabrlangan ayollarga psixologik, huquqiy va ijtimoiy yordam ko‘rsatish yo‘lga qo‘yildi. Biroq erishilgan yutuqlarga qaramay, ayrim muammolar ham mavjud. Xususan, ayrim hududlarda gender stereotiplari saqlanib qolayotgani, ayollarning yuqori lavozimlardagi ulushi hali ham yetarli darajada emasligi, hamda norasmiy bandlik darajasi yuqoriligi kabi masalalar yechimini kutmoqda. Shu bois, gender tengligini ta‘minlash borasidagi islohotlarni izchil davom ettirish, aholining gender madaniyatini oshirish va bu yo‘nalishda xalqaro tajribani keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Mustaqillik davrida O‘zbekistonda gender tengligi siyosati bosqichma-bosqich rivojlanib, muhim natijalarga erishildi. Kelgusida ushbu yo‘nalishda amalga

oshiriladigan chora-tadbirlar mamlakatning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiladi.¹

Gender tengligini ta'minlash masalasi bugungi globallashuv sharoitida nafaqat ijtimoiy adolat mezoni, balki barqaror rivojlanishning muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Shu nuqtai nazardan, O'zbekistonda amalga oshirilayotgan gender siyosati xalqaro standartlar va tamoyillar bilan uyg'un holda rivojlantirilmoqda. Xususan, mamlakat tomonidan qabul qilingan xalqaro majburiyatlar, jumladan, BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasidagi gender tengligini ta'minlashga qaratilgan vazifalar milliy siyosatda o'z aksini topmoqda. O'zbekistonda gender tengligini institutsional jihatdan ta'minlash maqsadida maxsus tuzilmalar tashkil etildi. Xususan, Oliy Majlis Senati huzurida Gender tenglikni ta'minlash masalalari bo'yicha komissiya faoliyat yuritmoqda. Ushbu tuzilma gender siyosatini muvofiqlashtirish, qonunchilikni takomillashtirish hamda amaliy ijroni nazorat qilishda muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, mahalliy darajada ham xotin-qizlar masalalari bilan shug'ullanuvchi tizimlar faoliyati yo'lga qo'yilgan bo'lib, bu gender siyosatining hududlar kesimida samarali amalga oshirilishini ta'minlamoqda. Iqtisodiy sohada ayollarning faolligini oshirishga qaratilgan dasturlar ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, ayollar tadbirkorligini rivojlantirish, ularga imtiyozli kreditlar ajratish, biznes ko'nikmalarini shakllantirish bo'yicha treninglar tashkil etilmoqda. Natijada, xotin-qizlarning kichik biznes va xususiy tadbirkorlikdagi ulushi ortib bormoqda. Bu esa nafaqat ayollarning iqtisodiy mustaqilligini ta'minlashga, balki mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, gender tengligini ta'minlashda madaniy va ijtimoiy omillar ham muhim rol o'ynaydi. Jamiyatda gender stereotiplarini bartaraf etish, erkaklar va ayollar

1. ¹ Qodirova D. *O'zbekistonda gender tengligi asoslari*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019. 67-b

o‘rtasida tenglik tamoyillarini keng targ‘ib qilish maqsadida turli ma‘rifiy dasturlar amalga oshirilmoqda. Ommaviy axborot vositalari, ta‘lim muassasalari hamda fuqarolik jamiyati institutlari bu jarayonda faol ishtirok etmoqda. Ayniqsa, yoshlar orasida gender madaniyatini shakllantirish kelajakda barqaror tenglikni ta‘minlashning muhim sharti hisoblanadi. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda gender siyosati natijalari asta-sekin o‘z samarasini bermoqda. Xotin-qizlarning ta‘lim darajasi, bandlik ko‘rsatkichlari va ijtimoiy faolligi oshib bormoqda. Shu bilan birga, ularning davlat boshqaruvidagi ishtiroki ham kengaymoqda. Biroq gender tengligini to‘liq ta‘minlash uzoq muddatli va izchil sa‘y-harakatlarni talab etadi. Kelgusida ushbu yo‘nalishda amalga oshiriladigan islohotlar, avvalo, gender tengligi tamoyillarini barcha sohalarga chuqur singdirishga qaratilishi lozim. Shu bilan birga, statistik ma‘lumotlar bazasini takomillashtirish, ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish hamda xalqaro hamkorlikni mustahkamlash muhim ahamiyatga ega. Bu esa O‘zbekistonda gender tengligini ta‘minlash siyosatini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2023.
2. “Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonun. – Toshkent, 2019.
3. Mirziyoyev Sh.M. *Yangi O‘zbekiston strategiyasi*. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021.
4. Abdurahmonova G. *Ijtimoiy siyosat va gender masalalari*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
5. Qodirova D. *O‘zbekistonda gender tengligi asoslari*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.

6. United Nations Development Programme (UNDP). *Gender Equality in Uzbekistan: Progress and Challenges*. – New York, 2022.
7. World Bank. *Women, Business and the Law Report*. – Washington DC, 2023.
8. Asian Development Bank (ADB). *Promoting Gender Equality in Central Asia*. – Manila, 2021.